בס"ד

היכל החתם סופר

גיליון שבועי בעשיתן ותורתן
של ערנא ורבנא החתם סופר זיע"א

גליון ע"ט • פרשת וירא • כ' חשון תשפ"ז

פנינים מתורת רבינו

ערוכים בשפה ברורה לשולחן השבת

כשהדין שולט בעולם אפשר לשכבו בצדקה

וַיֵּרֶא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח־הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם (יח, א).

יש לומר שראה השכינה עומדת פתח האהל העליון (זהר ח"א צח ע"א) שמשם ראה באיספקלריא שלו, וראה שהשכינה שם הוא בבחינת **חום היום** כלומר שהוא תוקף הדין (זהר ח"א קלב ע"ב), כי היה אז יום הדין הקשה על סדום, ושם נתבשר על לידת פחד יצחק. וכאשר ראה אברהם שהדין שולט בעולם, וראה שלשה אנשים אורחים נצבים עליו, ראה בעין שכלו כי ה' שלחם והזמינם לו כדי לשכך בכך מידת הדין ע"י עשיית הצדקה, על כן **וירא וירץ לקראתם.** (על התורה עמוד נ"ח)

אברהם כבש יצרו בילדותו ולכך זכה לגילוי שכינה בזקנותו

וַיֵּרֶא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם (בראשית י"ח א').

על דרך מוסר ירמוז לנו, כי בהיות שלא זכה אברהם אבינו ע"ה לגלוי שכינה הלזה הנכבד אלא בימי זקנותו, שאז כבר נחלשו תאות הגופניות וניתכו האברים הרבה התכה הטבעית, ולוטשה הנשמה ליטוש הראוי לזאת המראה, מ"מ עיקר זכיותיו לזאת היתה במה שהתאמץ בעבודת ה' בילדותו בעת רתיחת הילדות, אז כבש יצרו (ראה ב"ב ט"ז ע"א דאפילו בדידיה לא אסתכל), ועי"ז זכה בימי זקנותו לכל היקר והגדולה הלזה.

והנה "אלוני ממרא" הוא כינוי לימי הזקנה (כי אילון הוא לשון חוזק כידוע, וממרא לשון תמורה, והוא התכת אברים הממרים על ידי המאכלים, עד שבימי זקנה ממש כבר אפס כוחם), וידוע כי אמרו חז"ל (אבות פ"ב מט"ו) שוב יום אחד לפני מיתתך, ויהיו כל ימיו בתשובה, וכך נהג אברהם אבינו ע"ה, שישב כל שבעים שנה שלו פתח אוהל כאילו עומד על פתח קברו. וזהו **וירא אליו ה' באלוני ממרא,** הם ימי זקנה כנ"ל, וזאת באשר **ישב פתח האהל** בימי נערותו **כחום היום** עת תגבורת רתיחת הילדות. (דרשות דף ת"ב ע"ב)

אברהם החשיב עצמו רק כמתחיל בעבודת ה'

וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם (יח, א)

רמז ההשגה הגדולה כצאת השמש בגבורתו, היא לגביה דידיה רק כיושב פתח האהל, כלומר רק כמתחיל לכנס לשער אהבת ה' כאלו לא הגיע עדיין.

(על התורה עמוד ס"א)

כאשר תחילת הלימוד לשמה נגדר אחריה כל הלימוד

יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ, וְאֶקְחָה פַת לֶחֶם וְסַעֲדוּ לִבְּכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ (בראשית יח, ד-ה).

יובן על דרך מוסר, כי מהראוי להמשיך לב תלמידיו בתחלת עסק התורה על ידי מוסר השכל כדי שיהיו לומדים אחר כך לשמה, וכיון שהתחילו ללמוד לשמה ממילא יפתח שפע מחכמה עילאה, וה' אתנו להיות מצוה גוררת מצוה לסייענו שיהיה כל עסקינו לשמה. אך לא כל היום ימסור להם תוכחת מוסר, אלא העיקר ללמוד על מנת לעשות לידע דין ומשפט ודת ה' לכוון ההלכה אל האמת, ולהמשיך בשמעתתא והלכתא. וכן עשה אברהם אבינו ע"ה עם הנפשות אשר עשה, כי אילו לא למד עמהם דת ודין רק משך לבם אחריו, מה יעשו כשלא יהיו עמו, על כן רק מתחילה המשיך לבם מעט, ואחר כך למד עמהם הלכתא למשיכ"ה הנ"ל. ודברי תוכחת מוסר הנ"ל אין צריך דוקא ע"י הרב, אלא אדרבה יותר מתקבל ע"י אחר כמו חבר.

ולזה אמר **יוקח נא מעט מים** - שהם דברי המשכה המושכים לב כמים - אפילו על ידי אחר תקבל תוכחת מוסר אם תרצו, **ורחצו רגליכם** להסיר רוע מעלליכם רגילותיכם הרעים ומחשבות הנפסדות שלכם, **והשענו תחת העץ,** סמוכו על התלמיד חכם הנקרא עץ (כב"ב ט"ו ע"א), ואחר כך אקח אני פת **לחם וסעדו לבכם,** הוא לחמה של תורה שמעתתא והלתכא, ועי"ז לא תצטרכו להיות כרוך אחרי כל שעה, כי **אחר תעבורו** אל אשר יהיה הרוח ללכת תלכו ולא תכשלו. (דרשות דף ת"ב ע"ב)

המלאכים שבאו לאברהם עדיין עומדים ומשמשין עד היום...

וְאֶקְחָה פַת לֶחֶם וְסַעֲדוּ לִבְּכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ (יח, ה).

יש לעיין דאמר ואקחה פת לחם, אמאי באמת לחם לא הביא להם (בבא מציעא פז.), רק חמאה וחלב (בראשית יח, ח). ויש לומר כי הנה הוא אמר למלאכים 'וסעדו לבכם ואחר תעבורו', כלומר שבזה נתן להם רשות לצאת ולעבור ממנו, והאמת אין לומר למלאכים ולכל דבר קודש צאתכם לשלום כי אין להוציאם, על כן היתה סיבה שלא הביא לחם, וממילא אין להם רשות לעבור עד אחר פת לחם וסעדו לבכם. **וכיון שבאמת לחם לא הביא, על כן עדיין המלאכים האלו משמשים לבני אברהם יצחק ויעקב.**

(חת"ס ויקרא עמו' קכ"ג ד"ה שמאי)

בפתח ההיכל

עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה

בכת"י של תלמיד רבינו זי"ע (הובא ב'מאמרים חדשים' פרשת מטות) מביא את מה שהגיד רבינו בשם 'הגאון אחיו של הפלאה זצלה"ה', הלא הוא הגאון הקדוש רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, בביאור הפסוק (כב, יב) 'עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני', והוא לכאו' פלא שעתה שמקיים ציווי ה' **שלא לשחוט** את בנו, רק עתה נתגלה כי ירא שמים הוא, ולא מעיקרא כשהסכים להעלותו לעולה.

זאת בהקדם מה ש"**כתבו חכמי המוסר שיותר במדרגת [הצדיקים] שיהנה בעולם הזה, אמנם כוונתו הוא רק לשמים, [ועדיף] ממי שמתענה, כי המתענה ודאי כוונתו לשמים כי הלא אין לו שום הנאה והוא מענה את גופו, אמנם המעלה היותר גדולה הוא מי שיאכל בשבת תפנוקי מעדנים וישתה עסיס רימונים ובכל זאת אינו נהנה רק לפי שציוהו הבורא ית"ש להתענג בשבת הוא העובד האמיתי אשר בו בחר ה'...".**

ובזה ביאר הרה"ק רר"ש מניקלשבורג, דהנה ממה שהסכים אברהם אבינו לשחוט את בנו יחידו, והסכים כן בשמחה למען שמו ית', עדיין לא היה כל כך מוכח שירא אלקים הוא. דכל איש ישראל ודאי יסכים לכך ויעשה כן בלב שלם. אך עתה כאשר נצטוה 'אל תעש לו מאומה', ותמורת לשמוח בהצלת בנו, היה שש ושמח לקיים מצות ה' של 'אל תעש לו מאומה', זהו ודאי מדריגה גדולה. ועל זה אמר 'עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה. [ותלמיד רבינו הגאון רבי יהודה מודערן זצוק"ל בספרו 'פרי העץ' (פר' תצוה) מביא פירוש זה בשם רבינו עצמו, וכן מובא פירוש זה בכמה ספרי חסידות].

ובענין זה יש להביא מה שכתב בחוט המשולש (עמ' קמט): "**ושמעתי שסיפרו לזקיני החת"ס זצ"ל מהגאון הקדוש מהר"ם בנעטה זצ"ל, שאינו אוכל כי אם כדי להחיות את נפשו, וענה זקיני "ניט עססען לשם שמים איזט קיין זא קונסט, אלס יא עססען לשם שמים" עכ"ל...**" [ההימנעות מאכילה לשם שמים אינה עבודה כ"כ כמו האכילה לשם שמים].

ובקשר לזה ראה בתולדות מהר"ם בנעט (אפען תקצ"ג עמ' כ) שמהר"ם רשם בתוך סידורו 'תפלת השל"ה' בזה"ל: "**הריני נודר לה' אלקי צבאות לבלתי אהנה מהנאת עוה"ז זולת מה שהיא לצורך גדול ולתועלת בריאת גופי**". וסיפרו הגאונים הלבושי מרדכי ממאד והבאר שמואל מאונסדארף זצ"ל כי מרן החת"ס קנה סידור זה בכסף מלא והתפלל בה בכל ר"ח, ואמר מרן כי נדר זה לא כל כך גדול, רק כדי לקיים את הנדר מבלי לעבור עליו במשהו צריכים להיות בעל רוח הקודש ('מליצי אש' י"ג מנחם אב, ו'אוצרות הסופר חלק כ' בשם הגרע"י לעבאוויטש אב"ד וויען זצ"ל). והגר"ש עהרנפעלד זצ"ל אב"ד מאטערסדארף הוסיף, כי מרן החת"ס תמה על נדר זה: "וכי צריך נדר שלא לאכול יותר מכדי צורך חייתו" (מפי נכדו הגרא"א עהרנפעלד שליט"א ראש ישיבת המתיבתא בב"פ).

א פריילעכן שבת
המערכת

קו היכל החתם סופר

טעמו וראו כי טוב
מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש
מתורת מרנא החתם סופר זיע"א

חדש במערכת: הקלטות דרשות הרבנים בסעודות ההילולא של רבינו בארה"ק, ארה"ב, פרעשבורג
- שלוחה 3 -

חייגו:
0733.454.678
שמעו ותחי נפשכם!
ארה"ב:
1-605.615.7010

ואתפלפל כדת

מדברי גאוני הדורות המפלפלים בתורת רבינו

וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת קוֹל הַנַּעַר

ספיקו של רבינו בעת המלחמה בשנת תקס"ט (א)

האם מנהיג בישראל עדיף שימלט את עצמו ממקום הסכנה, או מוטב שישאר בקרב בני עירו? • מחלוקת בהנהגה בזה בקהילות הגדולות בישראל • אם יהיה גם הוא בעיר הרי יהיה בכלל 'אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים' ולא תועיל זכותו • על ידי טלטול הצדיק הוא סגולה לנפילת האוייבים

רבינו מספר על המבוכה שישב בה אם למלט נפשו מן העיר, או להשאר יחד עם בני הקהילה

בקיץ שנת תקס"ט, נקלעה פרעשבורג לעין המלחמה שבין צבאות עסטריי"ך וצרפת, כאשר צבא צרפת ובראשם נפוליאון ביקשו לכבוש גם את העיר פרעשבורג שהיתה נתונה אז תחת מרות עסטריי"ך.

ביום י"ז סיון הופיע צבא צרפת בשערי פרעשבורג, כשהוא ניצב מוכן לקרב מעבר לנהר הדנאוי, וביום כ' סיון פתחו לראשונה במכת חיצים ובליסטראות שהמטירו על העיר פרעשבורג ובכללה רחובות היהודים. רבינו ירד לקומה התחתונה שבביתו, שם היה השיעור שטוב שלו, ושהה שם עד יעבור זעם.

רבינו בספרו הק' 'ספר הזכרון' בו רשם ממאורעות הימים הללו, מספר על המבוכה שהיה מצוי בה באותה שעה כדת מה לעשות, האם למלט את נפשו מן העיר כבקשת רבים מבני העיר ממנו, או להשאר יחד עם בני העיר כולם כבקשת אנשים אחרים. זאת אחר בזמן שכשבתו שם הגיע אליו עגלת צב מקהילת יערגען הסמוכה לקחתו לשם. וזל"ק שם (עמ' כג):

"ואז [ביום כ' סיון הנ"ל] **בא לכאן עגלת צב מקהלה קטנה סמוכה נקראת יערגן, וראש הקהל דהק"ק בא, ורצונו שאצא מהעיר ואסע עמו לעירו, ובני ביתי כשתילי זיתים עמדו עלי ובקשו ממני שאעשה רצונו בזה לעקור סיכי ומשכי, וגם דעתי הי' נוטה לכך, ועיקור טעמי, להיות כי הרבה פעמים ראיתי בחלומי את עצמי נוסע ובורח מהעיר, וראיתי עצמי מתטלטל על שולחן אחר בערי השדות, אמרתי, טוב לעשות עתה כן כדי שיתבטל החלום עי"ז כי זה הוא סגולה נפלאה ... אמנם אנשים חשובים וטובים מבני הק"ק שחרו פני לבלתי עזבם, ונעתרתי לדבריהם כי לא יכולתי לגלות להם מצפוני לבי ומחשבותי וזמותי בל יעבר פי".**

ואכן באותו יום לא עזב רבינו את העיר, אך למחרת ביום כ"א סיון, כאשר שוב ניצבה העיר פרעשבורג כמטרה לחיצי האויב, הסכימו כל אנשי הקהל שעל רבינו לעזבה לאלתר, וגם אנשים רבים מאנשי העיר מילטו את נפשם ואת נפשות ב"ב אל הערים הסמוכות. אז נסע רבינו אל יערגן, ושהה שם עד יום ו' תמוז. אז, בתחילת החדש כאשר היתה מעט הרווחה בעיר, שמע רבינו מרננים על מה שעדיין לא חזר לשהות בצל הקהילה חרף שעדיין הסכנה מצויה מעט, והחליט בדעתו לשוב על העיר [לאחר כמה ימים ביום י"ג תמוז עזב שנית את העיר, ושהה ביערגן עד ג' אב, אז פסקה אש המלחמה].

רבינו בדרשת ח' תמוז מגלה את לבטיו בשאלה זו

ביום ח' תמוז בשנה זו, אחר שחזר לפרעשבורג, נשא רבינו דרשתו כפי שנהג כמידי שנה בשנה, ובתוך הדברים גילה רבינו מצפונות לבו מה היו מחשבותיו אם למלט נפשו או להשאר בצל קהילתו. ומביא שכבר היו בזה דיעות חלוקות במקרים דומים בקהילות ישראל. ונעתיק אי אלו מדבריו הק' (ספר הזכרון עמ' לו-לז, ומשם בדרשות דף דף שה ע"א):

"שמעתי פה רבים אומרים כי בהיות ק"ק פראג במצור זה כמו לפני ס' שנים רצה הגאון מהו' יחזקאל ז"ל לצאת חוצה ולא הניחוהו מנהיגי העיר, והנה מה שרצה הוא לצאת חוצה, מובן הוא כי אין לעמוד במקום סכנה שלא ינוכה לו מזכיותיו לכל הפחות - והם לגרמייהו עבדו שלא הניחוהו כי רצו שיהי' מגינם אצלם, וכן ראוי למנהיגם של ישראל למסור נפשו ולהשליכו מנגד עבור עמו ולא להניחם בסכנה ולצאת להמלט על נפשו לחוד".

"אמנם כן ראיתי רבים חולקים כי בהיות ק"ק מענץ במצור לפני איזה שנים שלחו את גאונם הגאון מהו' חיים הרש זצ"ל לפ"פ וכן עשו אנשי ק"ק קאבלענץ לרבם מהו' זיסקינד גונדרש ז"ל שמת אח"כ בפ"פ, וכשבא פ"פ במצור שלחו מורי הגאון בעל הפלאה ז"ל לק"ק הענויא כי למה יהי' להם למשא כבד בעת צרותם, והלא גם במקום שהוא שם יתפלל עליהם ויגן ויושיע בכל האפשרי ומה להם אם גם הוא יצטער, עוד זאת יש בזה סגולה, כי בטלטול גדול העיר ינוצח השונא ע"ד הרמוז ויהי בנסוע הארון שהוא הת"ח [כיומא ע"ב ע"ב] **עי"ז קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך".**

ומסיים רבינו: **"וא"כ העולה מזה כי יש כאן מחלוקת בין הנהגת מנהיגי ק"ק פראג להנהגת הקהילות הגדולים האלו אשר זכרתי".**

פרטי המאורעות שמזכיר רבינו מהגדולים אשר לפניו

המצור בעיר פראג בזמן הנוב"י שמזכיר רבינו, היה בשנת תקי"ז, כמה שנים לאחר שהופיע הנודע ביהודה על כס הרבנות בפראג [בשנת תקט"ו]. היה זה בעת 'מלחמת שבע השנים' שפרצה בשנת תקי"ג, והתפשטה במהירות לארצות אירופה, בה הצטרפו למלחמה פרוסיה ואוסטריה.

בתחילת הקיץ של שנת תקי"ז צרו חייליו של פרידריך השני מלך פרוסיה על פראג, וכיתרוה מכל עבריה. מצב היהודים בפראג היה בכי רע, מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה. וכפי דברי רבינו בדרשתו אף שמתחילה רצה הנודב"י לעזוב את העיר, מ"מ קיבל את דעת מנהיגי העיר להיוותר יחד עם בני קהילתו, להיות עמם בעת צרתם.

עדות לדברי רבינו, ישנו אף במאמר 'דברי ידידות' שהציב בנו של הנודב"י הג"מ רבי יעקבקא לאנדא בראש תשובות נודע ביהודה: **"שנת תקי"ז לפ"ק השתתף עצמו בצרת הציבור, בשגם היה לו עת וזמן נכון להקדים לצאת מן העיר עד לא סוגרו שעריה, כאשר עשו אז רבים מהנכבדים, הוא לא כן עשה, כרועה נאמן לא נטש אלה הצאן".**

מילוט ה'עצי ארזים' מן העיר מגנצא במלחמה בשנת תקנ"ז

המצור בעיר 'מענץ' היא 'מגנצא', היה בקיץ תקנ"ז כאשר כבש נפוליאון את מגנצא שנית [לאחר שכבשה בשנת תקנ"ב ולאחר כמה חדשים נסוגו אחור], ובאה העיר במצור ובמצוק. ו'הגאון מהו' חיים הרש זצ"ל' הוא ניהו, הגאון רבי חיים צבי הירש ברלין זצ"ל בעל ה'עצי ארזים' ו'עצי אלמוגים', אשר שימש בשנים הללו כאב"ד מגנצא. וכדברי רבינו בדרשתו המליטו פרנסי העיר את 'גאונם' בעת המלחמה לעיר פראנקפורט עד יעבור זעם.

בכתבי ה'עצי ארזים' ישנו מכתב מאותו תקופה, קיץ תקנ"ז, בה מתאונן שמחמת חמת המציק והמורא הגדול נתבטלה הישיבה במענץ מלימודה [והוא הישיבה אשר למד שם רבינו בשנות בחרותו (תקלו-תקלז) אצל רבה הקודם של מגנצא, הגאון רבי טעבלי שייער זצ"ל. ראה דרשות חת"ס דף לז ע"ב].

וז"ל במכתבו מיום י"ז בסיון תקנ"ז (קובץ בית אהרן וישראל חלק צ' עמ' יא): **"ראשית חדש הנ"ל [אייר תקנ"ז] הגיעני פחד אויב מגור מסביב, אשר בגלל הדבר הזה נתבטל התמיד מן בני הישיבה ... עד אשר השקיף ה' ממרום קדשו לשפות שלום בין מלכי האדמה, ומברכתו יבורך עמו בכלי המחזיק ברכה, והשלמנו עד סמוך לחג עצרת העבר, ואף גם עתה לא נחתי ולא שקטתי מטרדות ענייני הקהלה...".**

על מה שמספר רבינו אודות רבי זיסקינד מקאבעלענץ, מופיע כן בספר החברא קדישא דפפד"מ, ה'גדענקבוך' [הועתק ברבני פרנקפורט (ירושלים תשל"ב) עמ' 293]: **"אור ליום א' ערב סוכות תקס"ג נפטר הישיש הזקן שקנה חכמה ה"ה התורני הרבני הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר זיסקינד גונדרשהיים שהי' אב"ד שלש ושלשים שנים בק"ק קאבלענץ ובשעת מלחמה נסע מקאבלענץ לכאן ונעשה לראש בית דין פה קהלתנו יע"א...".**

שני הקהילות נחלקו אם יפה תפילת החולה או אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים

בהמשך דבריו מבאר רבינו בדרשתו שם שדעות שני הצדדים, ק"ק פראג מחד, והקהילות האחרות מאידך, שניהם נעוצות בדבר הסתירה הגדולה שמצאנו בין התלמוד להמדרש אם החבוש עצמו מתיר עצמו מבית האסורים, או צריך דוקא לתפילת הזולת בשביל להוציאו. דבגמ' ברכות (ה:) אי' דכשחלה רבי יוחנן בא לבקרו רבי חנינא, ונתן לו ידו והעמידו. ומקשינן בגמ' מדוע לא העמיד ריו"ח את עצמו, ומתרצי' משום דאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים. ואילו במדרש בפרשתן (ב"ר נג, יד) אי' על הפסוק 'וישמע אלקים אל קול הנער' (כא, יז): "מכאן שיפה תפילת החולה מתפילת אחרים עליו והיא קודמת להתקבל", והעתיקו רש"י על אתר. והרי לן מחלוקת מדרשים אם מי שהוא בכלל הצרה, ידיו רב לו להגן על עצמו.

ובזה נחלקו שני הקהילות אם עדיף שיהיה הגדול בכלל הצרה ואז תתקבל תפילתו וזכותו יותר, או אדרבה מוטב שיהיה חוץ לצרה, דאם יהיה הוא בכלל הצרה וההסתר פנים, לא יוכל להתיר עצמו מבית האסורים.

ואי"ה במאמר הבא נמשיך להביא אי"ה את משנת רבינו בישוב סתירה זו, והמשך הנידון בזה.

מדור נושא פרסים:
הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להידודא

חידות ועיונים מתורת רבינו זי"ע

וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר: הנה מכאן ילפי' דין זריזות, ומלבדה מצאנו גם דינים דומים, 'אין מעבירין על המצוות', 'מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה', 'חביבה מצוה בשעתה', ועוד ענינים דומים.

האם במצוות הדוחות את השבת, האם גם בשביל לקיימם באופן של 'חביבה מצוה בשעתה' נדחית השבת?

שו"ת או"ח סי' פה

בין המשיבים בחודש חשון, תתקיים הגרלה

פרס ראשון:	פרס שני:
1,000 ש"ח	2 זוכים כ"א בסך 400 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

1. בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
2. בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאחר בחירת השפה)
3. במייל CH3131325@gmail.com

יש לציין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.

יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרב קדושים

שבחי מרן זי"ע בפי צדיקי ומאורי הדורות

הגאון בעל לחם שלמה אב"ד שאמלוי זצ"ל (ב)

מצוה להשתדל בהדפסת ספריו

כאשר איש אחד שהדפיס ספר מהגה"ק בעל חתם סופר זיע"א, ונסע ממקום למקום לקבץ חותמים (פראמענאנטען) הגיע גם לשאמלוי, ונודע לרבינו (אבד"ק שאמלוי) מזה. שלח לקרוא לו ואמר לו שאין זה לפי כבודו של מרן החתם סופר ללכת לקבץ חותמים עבור ספרו, ובקש ממנו להיות נוכח בשב"ק בעת לומדו פרקי אבות עם אנשי העיר. ואז סבב הדבור בענין גדלות רבינו שבגולה החתם סופר ומחשיבות ספריו היקרים והק', וכי מצוה רבה להשתדל להדפיס ספריו, והיות שאין זה לכבוד רבינו מאור הגולה זיע"א שיסבבו על הפתחים לקבץ חותמים עבור ספריו, ע"כ אבקש מכ"א שיראה להכניס לביתי סכום תמיכתו עבור הדפסת הספר. ותוך דבריו אלו הזכיר גם כי הוא מחשיב עצמו להיות תלמידו, כי למדתי כל ספריו הק' הן בשו"ת והן חדושים, ואף דברי אגדה ודרשות. כמובן שדבריו עשו פרי והצליחו ונתהוו חותמים לרוב כמאה איש אשר לא הי' כן בכל המדינה.

בנו הג"מ רבי שמעון זאב עהרנרייך זצ"ל, אבן שלמה עה"ת ח"א עמ' כ"ה

ולולא דמסתפינא מגחלתו

ולולא דמסתפינא מגחלתו של מרן החתם סופר ז"ל, הייתי אומר ...

אבן שלמה (על הראב"ן) סי' מ"ב

מאטערסדארף (ה)

הגאון רבי דוד דייטש מבקר בישיבת מרן במאטערסדארף

הגאון רבי דוד דייטש אף ביקר את רבינו בשבתו במאטערסדארף, והיה זה מיד בתחילת ישיבתו של רבינו שם [שילהי תקנ"ח או תחילת תקנ"ט], ורבינו עצמו מזכיר זה בתשובתו לרבו הנשר הגדול מוהרנ"א (שו"ת יו"ד סי' קסז) בחודש אלול תק"ס: **"עד שכמו ב' שנים נתאכסן אצלי הרב המאה"ג איש עמיתי מהו' דוד קיצע נ"י לע"ע אב"ד ור"מ דק"ק סראדעהל (והוא עמד לפני אמ"ו הגאון נ"י בק"ק פראג והשתעשע עמו לפרקים) והוא אמר לי כי כן קבל ג"כ מרבו המובהק הגאון בעל נב"י זצ"ל ושמחתי כעל כל הון..."**.

על ביקורו של הגאון רבי דוד דייטש זצ"ל במאטערסדארף, מסופר בהערות לדרשות חת"ס (ח"ב דף שפה): **"פעם אחת בא הגאון רבי דוד [דייטש] זצ"ל לבקר את החת"ס במאטערסדורף, והיות שבא מאוחר בלילה הלך לביהמ"ד אשר שמה עסקו תלמידי החת"ס בתורה, ומפאת שלא ידעו מי האורח הנכבד הזה, הפסיקו ממשנתם רק להושיט ידם להאורח ולא השגיחו עוד על הגאון ז"ל, ובאישון לילה כשרצה הגר"ד לנוח, לקח לו תרמילו וישם מראשותיו וישכב במקום הקדוש ההוא על הארץ. הבוקר אור והחת"ס בא לבית מדרשו, פתאום ראה את הגר"ד זצ"ל שוכב על הארץ, ונרתע לאחוריו וצעק: "ס"ת מונחת על הארץ", וגזר [או אמר מן הראוי] לגזור תענית על תלמידיו, ע"כ"**.

חוצות העיר מאטרסדארף

אינו רואה את עצמו ראוי לברך את רבינו בפרידתם

על פרידתו מרבינו מסופר בחוט המשולש החדש (עמ' נג-נד בהערה): **ובשנת תקנ"ח** (כן משמע בח"ס יו"ד סי' קס"ז ד"ה מיום) **בא לבקרו בעיר מט"ד ובהלכו לדרכו ונטל רשות ממנו ביקש מזקיני זצ"ל לברכו ולשות ימינו על ראשו, אבל זקיני לא רצה ואמר אדרבא יברכני מר, והגאון הפציר בו והקדימו בברכה, ורצונו של אדם גדול זה כבודו ומילא בקשתו, ואח"כ טען הגאון משטה הייתי בך ולא רצה לברך את זקיני ז"ל מרוב ענותנותו.**

וראה שם בתחילת הקטע על גודל האהבה שבין קדושים אלו: **"גדולה היתה האהבה בין הגאון מהר"ד דייטש ז"ל לזקיני זצ"ל, ומעת הכיר הגאון הנ"ל לזקיני זצ"ל קראו תמיד בשם הכבוד "רבי" הגם שהי' קשיש ממנו בשנים"**.

מכתב רבינו לרבי דוד בשנת תקס"ב בה מתאונן על חולי השיעול שתקפתו

בחודש אדר תקס"ב, שנה הרביעית במאטערסדארף, כתב לו רבינו תשובה מאהבה, בו מתאונן על חולי השיעול אשר סובל ממנה כבר שמונה שבועות, ומתשובה זו נתגלגל הדבר שלקח הגר"ד את תלמידו החביב של רבינו מהר"מ א"ש כחתן לבתו, וכדלהלן. וזל"ק של רבינו (שו"ת יו"ד סי' קכ"א) בתשובה מיום י"ז אדר א' עש"ק כי תשא תקס"ב:

"שוי"ר לי"נ הרב הגאון המפורסים ערוגת הבשם נ"י ע"ה פ"ה כקש"ת מה' דוד דייטש נ"י אב"ד ור"מ דק"ק סארדהעל יע"א. מכתבו הנעים הנכתב בה' שבט העבר הגיעני היום הזה ולא ידעתי מי גרם ככה עיכובא, **ולהיות בעו"ה זה כמו ח' שבועות אני עצור וכלוא בבית מחמת חולי השיעול ר"ל**, וכבר הייתי איזה פעמים בסכנה חמורה, וב"ה אשר עזרני עד כה, **ומ"מ עדיין מלאכתי נעשית ע"י אחרים, רצוני לומר מלאכת התרביצא, כי אסרוהו הרופאים לגמרי כ"א אני אומר בלחש לאחד מן התלמידים, והוא מתרגם לאחרים בפני**, ה' ירחם וישלח לי מרפה ארוכה ותעלה בתוך שח"י [=שאר חולי ישראל] וכמאן מצלינין האידנא וכו'. ולהיות נפשי חשקה להודיעו כזאת, ע"כ מיד כראותי כ"י הטהור לא אחרתי מלהשיב מבלי עיון כלל בשגם אין דעתי צלולה לעיין, ובטוח אני באהבתו עזה כי ישים עינו עלי לטובה להזכירני בתפלתו כחק החיוב..."

ובחוט המשולש (עמ' קנד) כתב על דברי רבינו בזה: **"התלמיד הזה** [שאמר לו רבינו השיעור בלחישה] **הי' הגאון האמיתי רבי מאיר א"ש בעל שו"ת אמרי אש זצ"ל, ועי"ז נתגלגל שנעשה חתנא דבי נשיאה של הגאון רבי דוד דייטש זצ"ל בעל ספרי אוהל דוד הנ"ל"**.

מעשה שידוכו של מהר"מ א"ש עם בת הגר"ד דייטש זצ"ל

וכהמשך לכך מספור אכן על בואו של הגר"ד פעם נוספת לבית תלמודו של רבינו במאטערסדארף, זאת בעת שידוכו של בתו עם מהר"מ א"ש (תולדות אמרי אש עמ' תז):

"ויהי כאשר הציעו לפני הגאון מו"ה ר' דוד דייטש ז"ל, לשדך את רבינו עם בתו הבתולה חנה, בא לק"ק מאטערסדארף, לתהות על קנקן הבחור ר' מאיר מא"ש. ויישר בעיניו מאוד, וישאלהו אם יחפוץ להיות חתנו. ויאמר, מצדי לא יהיה עיכוב בדבר, אם יתן ד' חני בעיני אדוני. ויען הגאון מו"ה ר' דוד דייטש, ויאמר הלואי ואזכה לזה, רק דואג אני כי אם תראה את בתי פנים אל פנים לא תחפוץ בה, כי היא רפת ידים, אי-מהירה ואינה מוצלחת במעשי ידיה, ממנה לא יבצר בעת התראותך עמה פעם ראשון להראותך אי-שלמותה. ויאמר רבנו, הלא אמרו חז"ל אין אשה אלא לבנים, ובענין זה מגרעות לא ניתן לה. ויסע רבנו ז"ל עם הגאון ר' דוד דייטש לביתו, והנה הביאה הבתולה המדוברת צלוחיות קאפע ומיני מגדנות לאביה ולהבחור האורח, וכבואה על מפתן הבית, מעדו קרסוליה, ותפול ארצה ותשפוך את הקאפע. וירמוז הגאון ר' דוד דייטש לרבנו, הראית כי כנים דברי. ויאמר רבנו בזה"ל: וואהל געפאלען". ויקח אותה לאשה בשנת תקס"ב, והיא ילדה לו כל בניו, כולם אהובים כולם ברורים. היא החזיקה אותו בכל עוז למען יוכל לשבת השקט על התורה והעבודה".

ענינא דיומא
שביבי אור עחיי רבינו בחקופה זו

מכתב קנאות על כבוד התורה (ג)

המשך משבוע הקודם

כפי שראינו בשבוע העבר, רבינו שיגר מכתב חריף למחבר הקונטרס 'דובר מישרים', המחבר שהיה ת"ח צעיר נפגע עד עמקי נשמתו, ורבינו החת"ס ברוב ענותנותו עמל לערוך מכתב פיוס והסבר על דבריו להפיס דעתו.

ואכן, בראות ר' זכריה ישעיה את מכתב הפיוס, השיב למרן במכתב נרגש בו כתב: "חי נפשי! כי בהשיגי מכתבו כמעט אחבקהו ואנשקהו, ואשמח לקראתו כמוצא שלל רב... ולא אמצא עוד בדבריו פגיעה בכבודי, אף אם יבזני ויקללני יען אדע כי מאהבתו ייסרני וכאב את בנו ירצני".

יצויין, כי כאשר פנו אליו הגאונים מלעמבערג עצמם בבקשת הסכמה, הזכיר להם החתם סופר את המאורע והזהירם: "נא ישימו עין על הוספת הגהותם שלא יארע לנו כאשר כבר נהיתה כי רבו מבקרי המומין".

לסיום יש להביא את תוספת הדברים שכתב רבינו החת"ס בסוף מכתבו האחרון לאותו מחבר (נדפס בשו"ת חת"ס החדשות סי' ל"ג), דברים שיש ללמוד מהם רבות על רום מדריגת מידותיו וגודל ענוותנותו של רבינו החת"ס זי"ע: "בקונטרסו קרא תגר על תואר גאונים, ידע מעלתו מיום שהורגלו בני מדינתו בתואר גאון אמיתי גילו ופרסמו שסתם גאון אינו אמתי, אבל חוששני שגם אמתי אינו אמת - אבל אמת מ"ש מעלתו וכפל ושלש על כי בחפזי אני כותב. וכן הוא אז וגם עתה וכל כיוצא בזה, כי אין הדברים ספונים וחשובים בעיני לבלות זמני ולעיין בהם כלל, אני זקנתי ושבתי ובעו"ה לא זכיתי למאור תורה, ואין לי פנאי לחבר חיבורים ולא לגלות שגיאות אחרים. אך זה לי משנת תקמ"ו ואילך מלמד תינוקות אני עם בחורים עד שיגיעו ויבינו שאין בי ממש אז יבואו וישמשו אחרים תחתיהם. וזה חלקי אשר ישאר אחרי, ויתר הדברים אני עושה בנחיצה כהולך ע"ג גחלים, ואגב שיטפי רהוט לי גמרא לפעמים והאמת אתו עמו בזה..."

כב חשון תרל"ו | **רבי מיכאל** (בר' יוסף) **הופמן** | תלמיד החת"ס, אביו של הדיין מפאפא רמ"י הופמן, ר"מ בסערדאהעל ושם מנר"כ
כב [כג] חשון תר"נ | **רבי יהודה** (בר' יעקב קאפל) **פראנקפורטער** | תלמיד החת"ס, מחידושי החת"ס שהעתיק נדפסו בתורת משה, רב ומגיד בחברת פועל צדק בפרעשבורג ושם מנר"כ

הליכות והנהגות

עפ"ד ומנהגי רבינו זי"ע

מצות מילה (א)

שלום זכר • קוואטר • חובת האב במצות מילה • המוהל, ומי כשר למוהל • סנדק • מעשה המילה, מציצה, ופריעה • מעלת וסגולת מצות מילה • ברכות ותפילות המילה • מקום המילה • קריאת השם • ענינים שונים • סעודת הברית • שלישי למילה • ערל קודם שנימול, ודיני מתו אחיו מחמת מילה • מילה בשבת

שלום זכר

טעם סעודה זו

טעם סעודת זכר שעושין בשבת ראשונה שנולד קודם מילה, דכיון ששכח הקטן תורתו, על כן אינו ראוי לקבל פני שכינה טרם יעבור עליו שבת אחת, על כן סעודה זו יש בה שני הטעמים גם יחד, הן לנחמו על תורתו שלמד, והן להכינו לקבל פני שכינה שאינו בלא השבת מחמת שיכחת תורתו (דרשות ח"א דף קע"ח ע"ב, ובזה קשר שני הטעמים שנתן הט"ז ושזרם לטעם אחד, ע"ש).

קוואטר

הבאת התינוק למילה

הבאת התינוק למילה ע"י האשה הנקרא קוואטרין, הוא מצות סנדקאות וצורך מצוה, וכל שכן החזרת התינוק אל אמו אחר הברית מצוה רבה יש בו, וצורך גדול, ובכלל פיקוח נפש הוא (שו"ת יו"ד סי' קס"ב, וע"ש דבאשה שאין לה עוד מצוה במילה, הבאת התינוק הוא גמר המצוה שלה. ומ"מ אין נכון שתסע אשה להיות קוואטרין עם אמה באופן שמשועבדת לבעלה, ע"ש. הביא דבריו הפת"ש סי' קפ"ד סקכ"ו, וע' ספר פסקי הוראה סי' קפ"ד הערה קכ"א).

שלא בימי טהרה

שלא בזמן טהרה גם יכולה להיות קוואטרי"ן, אלא שתמסור התינוק לבעלה ע"י ילדה המפסקת בינו לבינה, כאשר שכיח וידוע כמה פעמים, או להניח התינוק על העמוד והוא יקבל משם (תשובת מרן הנדפס בקובץ כתבי קודש בסו"ס דעת חתם סופר ח"ב עמו' י"ג, וע"ע דרכ"ת סי' קצ"ה סק"ט, וספר פסקי הוראה סי' קצ"ה סעי' ב' אות ל"א).

חובת האב במצות מילה - א

חלק האב במצוה זו

דבר הבא לאדם במציאה בלא יגיעה יש לו הנאה כי יודע בבירור שמאת ה' הוא לו, וה' ברצונו הזמין לו המציאה, מאידך דבר הבא ע"י טורח אין הנאה זו, אבל יש הנאה אחרת כי אדם חביב בעניו דבר שיגע בה, ובמצות מילה איכא תרתי, השי"ת מזמין לו את הבן כמציאה, כי אין ביד האדם להזמין לעצמו בן, מאידך ע"י השתדלותו וטורחו במצות מילה חביב לו כדבר שיגע בה (דרשות דף קע"ט טור ב').

מצוה בו או מצוה יותר בשלוחו

בעלמא בכל המצות מצוה בו יותר מבשלוחו, אולם גבי מצות מילה אפשר דמצוה בשולחו יותר מבו עצמו, ומכל מקום צריך עיון לדינא כי הוא דבר חידוש (שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ט ד"ה ואיידי. אמנם ראה בספר 'חת"ס מילה' עמו' רט"ז דכנראה מרן עצמו לא רצה לסמוך על חידוש זה, ומל בעצמו את בניו כמובא בפנקס המוהל שלו).

אב היודע למול אם יכול לכבד אחר למול

גם אב שהוא עצמו מוהל מומחה, יכול למנות שליח מוהל אחר שימול את בנו (כן מצינו שהיה מרן מוהל אצל נכדו בן חתנו הרבני ר' דוד הרש עהרנפעלד זצ"ל, ביום ג' ט"ו סיון תקצ"ט, כמובא בפנקס המוהל של מרן זי"ע, ודייק מזה בספר 'חתם סופר מילה' שהגם שהיה אבי הבן רבי דוד הרש בעצמו מוהל מומחה, כיבד ועשה שליח את חותנו מרן זי"ע למול בנו)

היכל המעשה

עובדות וסיפורי הוד עקדושת רבינו זי"ע

וחיל ורעדה יאחזון

ויכוחים סוערים שונים התלקחו במשך השנים בקראקא העיר הגדולה לאלקים. לפעמים שקטה האש כעבור כמה שבועות, ולעתים בערו המדורות גם במשך שנים.

בעיר גדולה כזו, אשר לתוכה התקבצו אנשים מכל המינים והסוגים, ומכל העדות והחוגים, היה זה כמעט דבר טבעי שוויכוחים שונים יתעוררו מפעם לפעם.

העיר קראקא בימים ההם

ובעיר כזו בקראקא, המורכבת מריבוי של דעות ושיטות, נשאר כח הרבנות פנוי ומיותם במשך כחמש שנים, בלי יכולת לקבל הכרעה ברורה מי יכהן כרב, עד שבשנת תרכ"ב זכו להתאחד ולקבל על עצמם עטרה לראשם את הגה"ק רבי שמעון סופר זי"ע - בעל 'מכתב סופר' ובנו של רבינו החתם סופר זי"ע - שישמש על כס הרבנות, כאשר הכל רואים בו איש אשר רוח בו היודע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, בד בבד עם עמידה איתנה על עיקרי התורה וביצור חומותיה.

כבר בתקופה הראשונה לשבתו על כס הרבנות, נחרד אב"ד קראקא לשמוע כי בשולי המחנה יש אשר אין הם מקפידים על טהרתן של ישראל בטבילה במקוה.

בירור מעמיק יותר העלה בפניו גם את סיבת הדבר: התברר שאין הם עושים זאת להכעיס, אלא בגדר לתיאבון, מאחר והמקוואות בעיר לא עמדו בכללי הניקיון, כאשר המים בבורות המעיינות לא הוחלפו בתדירות גבוהה, כך שאלו משולי המחנה אשר קיימו רק מצוות שבא להם באופן נוח ונעים, הדירו את רגלם מהמקוואות בעיר.

כיון שכך, עמד אב"ד קראקא ותיקן בעיר מקוה של מי גשמים המוכשר על סמך בור-זריעה, כך שהמים בבור הטבילה יוחלפו ויהיו זכים ונקיים תדיר, וזאת כשיטת אביו רבינו החתם סופר (שו"ת חתם סופר יו"ד סימן ר"ג, וסימן רי"ב ורי"ד) שיש לעשות לכתחילה מקוה על ידי בור זריעה בלבד, וכתב שכך נהגו בקהילתו על ידי חכמי הדורות מימים הקדמונים, וכלשונו (שם סימן ריב): "הנה מקוה טהרה פה קהלתינו שנעשה על פי חכמי הדורות כן מעשיה שני מקואות סמוכים...", עכ"ל, וכן נהגו בגליל-העליון (אויבערלאנד) בהונגריה לעשות מקוה על ידי בור-זריעה בלבד.

שינוי וחידוש זה בסדר עשיית המקוה בקראקא, לא עבר בשתיקה. היו מחסידי צאנז שהתגוררו בקראקא, שלא ראו בעין יפה את עשיית המקוה שלא כשיטת רבם הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע הכותב (שו"ת דברי חיים חו"מ, ח"א, לז; יו"ד ח"א, מב; דברי חיים על הלכות מקוואות סעיף כ) לחשוש לשיטת הראב"ד (בעל הנפש, שער המים, עמוד פח) והש"ך (יו"ד סי' ר"א ס"ק ס"ג) שלא להכשיר מקוה על סמך בור זריעה בלבד, מחשש של 'נתן-סאה ונטל-סאה'.

עמדו אותם חסידים, וכתבו אגרת אל רבם, הדברי חיים, וסיפרו לו על דבר השינוי שנעשה במקוה. ואכן הדברי חיים, שכידוע עמד בקשרי ידידות עמוקים ונפלאים עם הגר"ש סופר מקראקא, פנה במכתב אל הרב מקראקא בבקשה שלא לסמוך על בור זריעה בלבד.

ברם, הרב מקראקא, עמד על משמרתו לתקן מקוה טהרה על סמך בור זריעה בלבד כשיטת אביו החתם סופר, והשיב אל הדברי חיים במכתב קצר, ובלשון כבוד: "קבלתי מכתבו בענין מקוה של מי גשמים, חותם בכבוד גדול, שמעון בן שרל הנולד ממקוה של מי גשמים..." נוכח תשובה זו, שתק מרן דברי חיים ולא ענה עוד כנגדו מאומה.

(כן סיפר הגה"צ רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל שראה בעצמו את המכתב, הובא בספר רבינו הקדוש מצאנז עמוד קנג, וכ"כ בספר מראש צורים - אלה מסעי עמ' 171 ששמעו מדודו הגרי"נ; וראה מה שכתב בזה בשו"ת רבי יוסף נחמיה סימן כ).

אלא שהתברר שכאן רק הסתיים הפרק הראשון של הסיפור...

בעוד שהדברי חיים מצאנז זי"ע עצמו הסכים עם הרב מקראקא על מה שתיקן בעירו, וגם רוב ככל חסידיו אשר בעיר קראקא סברו וקיבלו את הדברים, היו כמה חסידים יוצאים מן הכלל, שראו את עצמם מתחכמים יותר מרבם, והרגישו בעצמם כמקנאי קנאת ה' כביכול, ועל כן החלו לדבר סרה נגד המקוה החדש בעיר.

ובהקשר לכך התפרסם סיפור מרעיד ומאלף, שסיפר הר"ר בנימין שלמה שטערן ז"ל מפרעשבורג, נכד החתם סופר, כפי ששמעו מפי הגאון רבי שמעון אהרן שרייבר זצ"ל הי"ד, אב"ד עיר חדש (נאוועמעסטא), שהיה נכד הגה"ק רבי שמעון סופר צוזק"ל וגם נקרא על שמו, וכך סיפר הגרש"א שרייבר:

פעם אחת הייתי במרחצאות המרפא במארינבאד, וראיתי שם איש זקן מאד יושב על הספסל, וכל גופו רותת ורועד ללא הפוגה, וממש היה נדמה שגופו מתנענע כנוע עצי יער מפני הרוח. הביט היהודי אלי וקרא לי לגשת אליו, ואז שאל אותי - כשהכיר צורת פניי דומים לצורת זקני - 'האם אתה נכדו של הגר"ש סופר אב"ד דקראקא?'

כשעניתי הן, אמר לי האיש, באידיש-דייטש בזה"ל: "די גלעקליך האט אייער גרויספאטער מיר אנגעהענגט" [=את הפעמונים הללו תלה לי זקנכם, כלומר: מה שגופי רועד ורותת כל כך הוא מחמת זקנך...].

וסיפר האיש הזקן דברים כהוויתם:

לאחר שתיקן זקנך הרב מקראקא את המקוה בעירו על פי שיטת החתם סופר, הייתי אני מאותם אברכים מתחכמים שדיברתי נגד המקוה הזה. ואילו רבינו הדברי חיים ששמע על כך, כתב לנו מיוחד בבקשה ואזהרה שנחדל מלדבר סרה נגד המקוה. אולם אנחנו ראינו את עצמינו חכמים בעינינו, ובטיפשות לבנו ראינו את עצמנו מקנאי קנאת ה' והמשכנו שוב ושוב לדבר נגד המקוה.

עד ששלח לנו רבינו הדברי חיים לאמר בזה הלשון: "מען דארף ציטערן טשעפענן דעם חתם-סופר'ס א זוהן!---" [=רתת וחלחלה צריכים לרתות מלהקניט בנו של החם סופר!].

ואנחנו, שעדיין לא למדנו לקח גם אחרי אזהרה זו, המשכנו עדיין לדבר בגנות המקוה, אך מאותו היום אחז אותנו מחלה של רתת וערעד בכל גופנו המלווה אותנו כל ימינו---

סיים אותו יהודי שישב על הספסל במארינברד וכל גופו רועד: 'כמו שאמרתי, אני הייתי אחד מאותם אברכים שדיבר נגד המקוה, וראה מה עלה בסופי, מען דארף ציטערן טשעפענן דעם חתם-סופר'ס א זוהן!---'

(מעשה זה הובא בספר אור מאיר על הלכות מקוואות, שחיבר הרה"ג ר' מאיר פוזנא שליט"א מלונדון כעת בקרית ספר, שהוא שמע זאת מפי הר"ר בנימין שלמה שטערן ז"ל מפרעשבורג, בקובץ אוצרות הסופר (קובץ י') מובא שגם הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל גאב"ד זכרון מאיר בעל שו"ת שבט הלוי, סיפר, שבבחרותו נסע ללובלין והלך לדבר בדברי תורה עם הגאון רבי יוסף שטייניהארט זצ"ל והוא סיפר לו שהוא זוכר את אותו זקן-רועד).

יו"ל על ידי:
היכל החתם סופר
המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר
להצטרפות לקבלת הגיליון באימייל:
chasamsofer3@gmail.com

לציון קדשו של מרן החתם סופר זי"ע בפרשבורג
הקיסרלך יונגו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע
אפשרות לשליחת קויטל
דרך הקו הטלפוני: 0733.454.678 ארה"ב: 1-605.615.70.10
בעמדות נדרים פלוס "היכל החתם סופר"
דרך האימייל: k6056157010@gmail.com